

УДК 784.9.011.4.091"199/200"(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-17>

Се ПЕН,
orcid.org/0009-0009-8943-1520
аспірант кафедри теорії та історії музики
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) 1911086330@qq.com

НОВАЦІЇ В АКАДЕМІЧНОМУ ВОКАЛЬНОМУ ВИКОНАВСТВІ ПОЧ. ХХІ СТ.

Стаття є дослідженням сучасних тенденцій трансформації академічного вокального виконавства, буття якого демонструє резонанс із провідними тенденціями культури поч. ХХІ ст. – синтезом часів і просторів культури, дифузією стилів і жанрів, пріоритетністю індивідуального творчого світобачення тощо. Показано, що академічне вокальне виконавство сучасності демонструє актуалізацію нових настанов, нівелює виконавські та перцептуальні кордони академічної традиції та формує нові механізми художньої комунікації. Виявлено, що виконавські параметри академічної вокальної традиції розширює тяжіння до культурної мобільності, яке виявляється у виконавській академізації фольклору та «фольклоризації» настанов академічного співу, викликаних апробацією стильових маркерів народнопісенного виконавства. Обґрунтовано, що інтенсифікація полілогу культур та активізація художньої практики у світових масштабах зумовлюють культурну мобільність сучасного академічного співака та уможливають позиціонування академічного вокального мистецтва сьогодні як сфери перетину та єднання національних картини світу. У зв'язку із цим наголошується на притаманній сучасному академічному вокальному виконавству активізації інтелектуальної компоненти образу співака, яка спрямована на глибинне проникнення в сутність, природу, специфіку національного світобачення, та констатується актуалізація такої нової якості академічного вокального виконавства, як плюралістична, лабільна виконавська ідентичність. Визначено, що сучасні параметри академічного виконавства уріднобарвлюються новаційними для нього виконавськими техніками та прийомами, репрезентативними для сфери музичної естради. Акцентовано, що у зв'язку із піднесенням значущості постаті режисера у виконавських вимірах академічного співу проблематизується необхідність винайдення балансу між традиційними та новаційними настановами, зокрема в умовах поза-академічного сценічного простору, зміни виконавської статуарності інтенсивною пластикою, яка стає новим сенсотворним компонентом виконавської палітри.

Ключові слова: музична культура, музичне мистецтво, академічна традиція, вокальне виконавство, стиль, жанр, художня комунікація.

Xie PENG,
orcid.org/0009-0009-8943-1520
Postgraduate Student at the Music Theory and History Department
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) 1911086330@qq.com

INNOVATION IF ACADEMIC VOCAL PERFORMANCE AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY

The article is a study of contemporary trends in the transformation of academic vocal performance, whose existence demonstrated a resonance with the leading cultural trends of the early 21st century – the synthesis of times and spaces of culture, the diffusion of style and genre, the priority of individual creative worldview, etc. It is shown that modern academic vocal performance demonstrates the actualization of new guidelines, levels the performance and perceptual boundaries of the academic tradition and forms new mechanisms of artistic communication. It has been found that the performance parameters of academic vocal tradition expand the desire for cultural mobility, which is manifested in the performance academization of folklore and the «folklorization» of academic singing of the guidelines caused by the testing of the features of the markers of folk song performance. It is substantiated that the intensification of the dialogue of cultures and the intensification of artistic practice on a global scale determine the cultural mobility of the contemporary academic singer and make it possible to position contemporary vocal art as a sphere of intersection and unity of national worldviews. In this regard, the author emphasizes the inherent activation of the intellectual component of the singer's image in contemporary academic vocal performance which is aimed at deep penetration into the essence, nature and specifics of the national worldview, and states the actualization of such a new quality of academic vocal performance as a pluralistic, labile performing identity. It is determined that the modern parameters of academic vocal performance are diversified by innovation performance techniques and techniques that mark the field of musical variety. It is emphasized the due to the increasing importance of the director's figure in the performance dimension of academic singing, the needs to find the balance between traditional and innovative guidelines, in particular in the conditions of non-academic stage

space, and the change of performing statuary by intensive plasticity which becomes a new meaningful component of the performance palette, is problematized.

Key words: *musical culture, musical art, academic tradition, vocal performance, style, genre, artistic communication.*

Постановка проблеми. Висловлена в роботі Б. Гнидя теза відносно того, що «співак повинен бути музикантом – виконавцем взагалі, ... володіти специфічною якістю вокаліста, декламатора, а в оперному жанрі – ще й драматичного актора, синтез всіх цих якостей в одному цілому, в органічній єдності визначає вокальне мистецтво як явище» (Гнидь, 1997: 5–6), набуває особливої проблематичності в умовах сучасного, особистісно забарвленого міксування часів і просторів культури, жанрів і стилів, академічного й естрадно-джазового мистецтва та фольклору, переосмислення мовно-мовленнєвих конструктів музичного мистецтва, а також вагомості «впливу музичного акціонізму, перформативності та взаємопроникнення рис інструментального та вокального мислення тощо» (Уманець, 2023: 129). І це не випадково – адже саме постать вокаліста постає на вістрі цих кардинальних переформатувань як їх носій, що і зберігає конструкти академічної традиції, і демонструє їх трансформацію, апробуючи новітні логіки мислення, виразові засоби і сфери творчої інтерпретації, нівелюючи виконавські кордони академічної традиції, та «прориваючи» усталені перцептуальні настанови та формуючи нові механізми художньої комунікації.

Значною мірою означена ситуація актуалізує питання специфіки сучасного академічного вокального виконавства, позначеного інколи неоднозначним балансуванням між традиціями та новаціями, зумовленим як активізацією кроскультурного полілогу, так і всеохопною інтенсифікацією пошуку нових компонентів виразової палітри на всіх рівнях виконавського мистецтва.

Аналіз досліджень дозволяє констатувати, що проблематика світового та українського мистецтва академічного вокалу на рівні наукової рефлексії характеризується перманентною активною увагою. Це закарбовують праці, в яких питання академічного вокального виконавства висвітлюються у феноменологічному, онтологічному, педагогічному тощо ракурсах, таких науковців, як В. Антонюк, Б. Гнидь, Д. Євтушенко, Н. Гребенюк, І. Цебрій, О. Шуляр. Питання фахового виховання академічного співака порушуються у розвідках таких дослідників, як А. Гудаму (2022), С. Бедакова, Ж. Закрасняна, О. Кедіс, Л. Красовська, Т. Мадішева, Г. Панченко, Л. Перетяга, О. Прядко, І. Сінельнікова та Л. Остапенко, Г. Стасько, О. Стахевич, Ці Мінвей (2017).

Новаційні горизонти сучасного музикологічного знання в апробації проблематики академічного вокалу відкривають розвідки І. Цурканенко та Ван Сіге (із акцентуацією на визначенні поняття «національна вокальна традиція» (2022)), А. Гудаму та І. Коноваловаї (з питань національно-ментальних детермінант розвитку академічного вокального мистецтва, 2022), праці О. Баланко (2016), О. Скворцової (2021), Лу Тунцзе (2021), Лю Шитін (2021) (із питань специфіки виконавських вимірів царин національного оперного та камерно-вокального мистецтва). У розвідках Ж. Закрасняної, Л. Остапенко та Т. Горобець (2017), М. Миговича порушуються питання щодо оновлення технічно-виразового тезаурусу академічного вокалу маркерами мистецтва музичної естради. Проблематика модернізації сучасного академічного виконавства в контексті новацій режисерського прочитання класичної оперної спадщини перебуває у фокусі уваги В. Вовкуна (2020), О. Співаковського, Н. Хілобок, О. Шевельової, Л. Шиленко, С. Шутька (2021).

Проте активізація сучасної виконавської практики в умовах надактивного синтезу часопросторів культури та полілогу національних культур інспірує сучасну музикологічну думку на виявлення новаційних тенденцій буття академічного вокального виконавства, що детермінує актуальність пропонованої розвідки.

Мета статті – виявлення провідних векторів новаційного трансформування академічного вокального виконавства початку ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. Сучасне академічне вокальне виконавство, резонуючи із процесами глобального та кардинального оновлення парадигмальних настанов культури, на поч. ХХІ ст. стає масштабним «полем» перетину традицій і новацій. Дифузія сфер і стильових царин музичного мистецтва та водночас атрибутивний для культурної парадигми метамодерну процес міксування кодів і знаків різних національних традицій (виявлених зокрема і на рівні виконавства) зумовлюють формування нової проблемної площини в контексті академічного вокального виконавства, пов'язаної із культурною мобільністю, здатністю до миттєвої трансформації виконавських настанов. Це знаходить виявлення в насиченні академічної сфери, зокрема простору буття оперного жанру, «концептуально, світоглядно та ментально значущих маркерами національної музичної мови

та мислення, варіабельно утілених у різних індивідуальних контекстах» (Уманець, 2023: 129).

Утіленням цього процесу слугує, з одного боку, перманентно та іманентно значуща для національного академічного вокального виконавства тенденція виконавської академізації фольклору. Насичення репертуару виконавців народнопісенною спадщиною зумовлює необхідність опанування вокалістами системи змістово та ментально визначених «кодів», у яких згортається національний художній досвід. З іншого боку, це закарбовується у формуванні тенденції опосередкованої «фольклоризації» академічних виконавських настанов. Свідченням цьому слугують фольк-опера Є. Станковича «Цвіт папороті» (яка первинно позначена пріоритетом рис народнопісенного виконавства), у сфері камерно-вокальної музики – сольна кантата «Out of Gravitation» Ю. Гомельської (насичена алюзіями народнопісенної традиції, які уводяться в експериментальну звукову ауру твору), вокальний цикл «Дівчина, хмелю» І. Гайденка (в якому алюзії народнопісенного виконавства є змістово значимим компонентом концептуальної основи та виразової палітри) тощо.

Закцентуємо і важливість додаткового виміру культурної мобільності, детермінованого інтенсифікацією полілогу культур. На рівні художньої рефлексії це відбиває активізація уведення в царину вокальної творчості сучасних митців вербальних текстів, належних до різних національних просторів, зокрема й мовою оригіналу. Це надає сучасному академічному вокальному мистецтву статусу специфічної ланки єднання культур, у якій перетинаються та постають в інколи парадоксальній дотичності національні картини світу. Так, дослідники у зв'язку з розвитком специфічного «східного» вектору у вокальних циклах І. Алексійчук, Р. Горобця, С. Пілютикова, О. Рудянського, Г. Саська, М. Шука, О. Яковчука зазначають, що «незважаючи на розмаїття творчих (зокрема експериментальних) репрезентацій східної (зокрема китайської та японської) поезії в естетичних вимірах української камерно-вокальної музики, видається можливим окреслити такі притаманні їм перетини ментальних зв'язків, як лірична домінанта світобачення, медитативні інтровертність, рефлексивність ліричного героя, а також особлива значущість і поетизація концепту Природи як світоглядного фундаменту особистості та площини розгортання пошуку ціннісних основ буття Людини» (Лу Тунцзе, 2021: 158–159).

Проте виконавська реалізація таких об'єднуючих людство інтенцій можлива лише за умов свідомої орієнтованості на формування

виконавської позиції на основі глибинного проникнення в сутність, природу, специфіку національного світобачення та творчо інтерпретованої увиразнення тих сенсів, у яких «згортаються» глибинні, ментально зумовлені пласти вербальних текстів та відбивається єдність загальнолюдських духовних орієнтирів. У зв'язку із цим О. Баланко, наголошуючи на актуалізації інтелектуальної компоненти академічного вокалу, декларує, що визначальним критерієм вокально-артистичної мобільності сучасного співака є «здібність і уміння розкривати художній зміст творів за допомогою широкого спектра відповідних засобів виконавської виразності (2016: 188).

Притаманна сучасній художній практиці тенденція активної самореалізації вокалістів у світовому культурному просторі стає імпульсом до розгортання специфічного різноспрямованого процесу полілогу національних та регіональних вокальних шкіл, яскравим унаочненням якого є внутрішньомонгольське вокальне мистецтво счасного Китаю (А Гудаму, І. Коновалова, 2022: 46).

Формуючись у контексті конкретного, історично сформованого та позначеного низкою пріоритетних настанов «вокального осередку», сучасний вокаліст має можливість вільної самореалізації в різних культурних просторах. Це обумовлює необхідність і теоретичного, і технічно-виконавського «приспосовування» співака до вимог італійської (із безмовною пріоритетністю *bel canto*), французької (із її значущістю декламаційності, змішаного регістру, емоційно забарвленої тембральності), австро-німецької (зі значущістю драматичного начала та максимальною концентрацією виконавських зусиль) шкіл тощо. Акцентуємо, що йдеться не тільки про мобільність самореалізації академічного співака в суто європейському просторі. Так, Ці Мінвей у зв'язку з інтенсифікацією китайської вокальної школи зазначає, що «розширення міжнародних контактів і глобалізація культурних процесів, вихід локальних (регіональних) шкіл на широкий мистецький часпростір <потребують> від сучасного співака універсалізму і майстерності (оволодіння найдоконалішими законами виконавської творчості)» (2017: 267–268). І при єдності цих законів у контексті загальних для художньої рефлексії настанов, національні вокальні школи, на думку науковців, вбирають у себе не тільки академічний досвід – вони «містять у своїй характеристиці певні риси вокальної практики, що генетично пов'язані із національною традиційною (народною) музикою» (Цурканенко, Ван Сіге, 2022: 17).

На наш погляд, зазначені сучасні тенденції художньої практики уможливають постановку питання і щодо такої нової якості академічного вокального виконавства, як плюралістична, лабільна виконавська ідентичність – високо розвинена здатність до світоглядного, творчого та емоційно-почуттєвого забарвленого модулювання в інші культурні національні простори, і щодо його статусу медіатора між національними художніми світами та сфери концентрації культурних цінностей людства.

Детермінантою неоднозначності співвідношення традицій та новацій у сучасному академічному вокальному виконавстві слугують тенденції індивідуально детермінованих пошуків нових горизонтів звукової картини світу та переосмислення інтонаційного, жанрового, стильового, тембрового тощо тезаурусу музичного мистецтва постсучасної епохи. Проявами цих тенденцій є, з одного боку, уведення в академічний контекст інтонаційних комплексів, що маркують сферу естради (зокрема у творчості І. Карабиця). З іншого боку, наявним є тяжіння до умасштаблення й активної апробації академічним вокальним виконавством палітри новаційних для нього сучасних виконавських технік, належних до сфери мистецтва музичної естради, та актуалізованих експериментальними пошуками сучасних митців.

Так, в арсенал виразових засобів академічного вокалу «вторгаються» поза-академічні вокально-виконавські прояви, зокрема: субтон, граничні динамічні градації, белтінг, тванг, штробас, скет, вібрато, екстремальні виконавсько-виразові прийоми – крик, шепіт, мовлення тощо (у творах К. Цепколенко, Л. Самодаєвої, Ю. Гомельської, Л. Юріної, О. Щетнського). Складаються й інші напрями дифузії академічної та естрадної царин вокального мистецтва – жанрові (рок-опера), концертно-виконавські, зумовлені спільними виступами академічних й естрадних виконавців, використанням, зокрема жіночого академічного вокального виконавства в контексті арт-року і симфо-року (Закрасняна, Остапенко, Горобець, 2017: 551). Виявленням такої дифузії є також феномен *classical crossover*, що дослідниками дещо дискусивно позиціонується, як перспектива «розвитку вокального академічного мистецтва, що сприятиме його популяризації серед слухачкої й глядацької аудиторії і стимулювати розвиток вокальної майстерності співаків» (Яромчук, 2016: 168).

Сутнісним чинником оновлення академічного вокального виконавства є тенденція новаційного режисерського «прочитання» твору, належного

до академічної традиції. Раніше панівна ілюстративність оперної вистави та примат вокаліста поступаються місцем примату режисера, тяжінню до формування «нових жанрових феноменів – вистави-інсталяції, вистави-акції, опери-кіно, які ніби баланують на межі між мистецтвом і масовою культурою або піаром» (Вовкун, 2020: 210). Піднесення значущості постаті режисера спонукає науковців до розробки поняття «стилю оперної режисури як самостійного виду оперної творчості, заснованого на глибокому вивченні матеріалу та наділленні його новою «діючою інтонацією» (Лю Шитін, 2021: 144) та декларації, що «режисерський підхід з його оцінно-смысловими позиціями є на сьогодні головним засобом осучаснення характеру й загального стилю оперної постановки, власне, саме він визначає оперний стиль як загальну цілісну стильову якість оперного твору як виконавського феномена, тобто в його сценічному втіленні» (Лю Шитін, 2021: 148).

Йдеться не тільки про зовнішнє «осучаснення» сценічного простору, модернізацію костюмерії, інколи епатажні сценографію, декорації та бутафорію тощо, які у виконавському вимірі академічного вокалу також впливають на «внутрішню налаштованість» вокаліста та трансформують усталене бачення його партії. Новаційні концептуальні виміри режисерських досягнень оперної класики стають новими імперативами для виконавця та формують нові виклики для нього. Вони пов'язані із винайденням балансу між збереженням «академічної ідентичності» та новаційністю бачення академічного досвід, підкоренням режисерському задуму, який в деяких випадках «деструктурує» усталену перцептуальну ауру твору та конкретної вокальної партії.

Особливої проблематичності такому вибору надає «ускладнення» буття академічного вокального виконавства в умовах його виведення з традиційного сценічного простору. У виконавському вимірі це спонукає вокаліста до гнучкого реформатування партитури ролі, комплексу засобів виразності та нових алгоритмів художньої комунікації, релевантних новим сценічним ситуаціям.

С. Шутько акцентує, що «в останні роки спостерігається певний «пластичний» бум, що не може не вплинути на оперний театр, який за своєю музичною сутністю більш пластичний, ніж драматичний» (2021: 208). Спів у незручних, з погляду традиційних настанов академічного співу, положеннях тіла (зокрема сидячи на підлозі, лежачи), в активному самостійному русі та сумісному з партнерами, з елементами *contemporary dance* (Скворцова, 2021: 45) стають новою нормою ака-

демичного вокального виконавства. Це дозволяє констатувати, що панівна раніше статуарність академічного вокального виконавства, вторинність пластики поступаються місцем активізації пластичного компонента як невід'ємного та сенсотворного та зумовлюють максимальне розширення виконавських вимірів академічного співу.

Висновки. Перебуваючи у стані активного трансформування під впливом тенденцій міксування часів і просторів культури, дифузії стилів і жанрів, набуття пріоритетності особистісними творчими спрямуваннями тощо, академічне вокальне виконавство демонструє актуалізацію нових настанов, нівелює виконавські кордони академічної традиції та «прориває» усталені перцептуальні корони та формує нові механізми художньої комунікації. Як такі модули, що «розвивають» виконавські конструкти академічної традиції, видається можливим насамперед виокремити тяжіння до культурної мобільності. Її прояви вбачаються в тенденції виконавської академізації фольклору та «фольклоризації» академічних виконавських настанов, викликаних апробацією маркерів народнопісенного виконавства.

Культурна мобільність сучасного академічного співака проблематизується і у зв'язку з інтенсифікацією полілогу культур, зокрема з активізацією художньої практики у світових масштабах, що зумовлює позиціонування сучасного академічного вокального мистецтва як сфери перетину та

єднання національних картини світу. Це висуває потребу в активізації інтелектуальної компоненти образу співака, спрямованої на глибинне проникнення в сутність, природу, специфіку національного світобачення і дозволяє констатувати актуалізацію такої нової якості академічного вокального виконавства, як плюралістична, лабільна виконавська ідентичність.

Оновлення соносфери сучасного музичного мистецтва та дифузія його академічної, фольклорної та естрадної сфер детермінують також наповнення академічного вокального виконавства новачійними для нього сучасними виконавськими техніками та прийомами, що маркують сферу музичної естради. Піднесення значущості постаті режисера в інтерпретації музичного твору та формування нових жанрових моделей, що розширюють межі жанрового мислення виконавця, проблематизує у виконавських вимірах академічного співу необхідність винайдення балансу між традиційними та новачійними настановами, зокрема в умовах поза-академічного сценічного простору, зміни статуарності інтенсивною пластикою, яка стає новим сенсотворним компонентом виконавської палітри.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні механізмів самореалізації співака в контексті експериментальних пошуків сучасних українських композиторів у царині камерно-вокальної музики та оперного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А Гудаму, Коновалова І. Національно-ментальні детермінанти вокального мистецтва Внутрішньої Монголії. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Вип. 55. Том 2. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 46–53.
2. Баланко О. М. Українська камерно-вокальна музика кін. ХХ – ХХІ століття як виконавський феномен : дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Київ : Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, 246 с.
3. Вовкун В. В. Тенденції сучасної режисури в оперному мистецтві України. *Мистецтвознавчі записки*, 2020, Вип. 37. С. 207–211.
4. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1997. 320 с.
5. Закрасняна Ж. Н., Остапенко Л. В., Горобець Т. І. Академічний вокал і рок-музика: шляхи перетину. *Молодий вчений*, 2017, № 11 (51). С. 548–551.
6. Лу Тунцзе. Ментальні детермінанти сучасної української камерно-вокальної музики на вірші японських та китайських поетів. *Музичне мистецтво і культура*, 2021. Вип. 32, кн. 1. С. 149–161.
7. Лю Шитін. Стилові парадигми сучасної оперної творчості: вокально-виконавський підхід: дис. ... д-ра філософії: 025. Одеса : Одеська національна музична академія ім. А. В. Нежданової, 2021. 200 с.
8. Скворцова О. Тенденції трансформації академічного вокалу в українській опері межі ХХ – ХХІ ст. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2021. Вип. 40, т. 3. С. 42–47.
9. Уманець О. В. «Opera Rustica» («Сільські сцени») Є. Станковича: камерні трансформації оперного жанру. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2023. Вип. 64, Т. 2. С. 128–135.
10. Ці Мінвей. Класична спадщина європейського мистецтва як фундамент виховання академічного співака у Китаю на сучасному етапі. *Проблеми взаємодії мистецтва і педагогіки та теорії і практики освіти*, 2017. Вип. 47. С. 264–276.
11. Цурканенко І. В., Ван Сіге. Національна вокальна традиція як об'єкт музикознавчого дослідження. *Аспекти історичного музикознавства*, 2022, Вип. XXVII. С. 7–23.
12. Шутько С. Сучасна музична режисура – новаторство чи авантюризм? *Часопис Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського*, 2021, № 3–4 (52–53). С. 203–216.

13. Яромчук В. Перспективи побутування академічного вокалу на початку ХХІ століття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія Мистецтвознавство*, 2016, № 2 (Вип. 35). С. 164–169.

REFERENCES

1. A Gudamu, Konovalova I. (2022). Natsionalno-mentalni determinanty vokalnogo mystetstva Vnutrishnoi Mongolii [National and mental determinants of the Inner Mongolia vocal art]. *Current issues of the Humanities*, 55, vol. 2, 46–53 [in Ukrainian].
2. Balanko, O. M. (2016). Ukrayins'ka kamerno-vokal'na musica kintsya XX – XXI ст. yak vykonavs'kiy fenomen [Ukrainian chamber-vocal music of the late XX – early XXI centuries as a performing phenomenon]. *Candidate's thesis*. Odesa: The Odesa National A. V. Neshdanova Musical Academy [in Ukrainian].
3. Vovkun, V. V. (2020). Tendentsii suchasnoi rezhysury v opernomu mystetstvi Ukrainy [The trends of modern directing in the opera art of Ukraine]. *Mystetstvoznavchi zapysky*, 7, 207–211 [in Ukrainian].
4. Gnid, B. P. (1997). Istoriia vokalnogo mystetstva [The history of vocal art]. Kyiv: NMAU im. P. I. Tchaikovskoho, 320 [in Ukrainian].
5. Zakrasniana, Zh. N., Ostapenko, L. V., Horobets, T. I. (2017). Akademichnyi vocal i rok-muzyka: shliakhy peretynu [Academic vocal and rock music: crossing paths]. *Young scientist*, 11 (51), 548–551 [in Ukrainian].
6. Lu Tongjie (2021). Mentalni determinanty suchasnoi ukrainskoi kamerno-vokalnoi muzyky na virchi yaponskykh ta kytais'kykh poetiv [Mental determinants of modern chamber and vocal music in poems of Japanese and Chinese poets]. *Musical art and culture*, 32, vol. 1, 149–161 [in Ukrainian].
7. Liu Shiting (2021). Stylovi paradygmy suchasnoi opernoi tvorchosti: vokalno-vykonavskyi pidkhid [Style paradigms of modern opera work: vocal and performing approach]: Thesis ...doctor of Philosophy: 025. Odesa: The Odesa National A. V. Neshdanova Musical Academy [in Ukrainian].
8. Skvortsova, O. (2021). Tendentsii transformatsii akademichnogo vokalu v ukrainskii opera mezhi XX – XXI st. [Trends of transformation of academic vocal in Ukrainian opera between 20th – 21st centuries]. *Current issues of the Humanities*, 40, vol. 3, 42–47 [in Ukrainian].
9. Umanets, O. V. (2023). «Opera Rustica» («Silski stseny») Ye. Stankovycha: kamerni transformatsii zhanru [«Opera Rustica» («Rural scenes») by Ye. Stankovich: chamber transformation of the opera genre]. *Current issues of the Humanities*, 64, vol. 2, 128–135 [in Ukrainian].
10. Qi Mingwei (2017). Kласична spadshchyna yavropeiskoho mystetstva yak fundament vykhovannia akademichnogo spivaka u Kytaii na suchasnomu etapi [The classic heritage of European arts as the foundation for training an academic singer in China at the present stage]. *Problems of interaction of Art, Pedagogy and Theory and Practice of Education*, 47, 264–276 [in Ukrainian].
11. Tsurkanenko, I., Wang Sige (2022). Natsionalna vokalna tradytsiia yak ob'iekt muzykoznavchoho doslidzhennia [National vocal tradition as a current object of musical research]. *Aspects of Historical Musicology*, XXVII, 7–23 [in Ukrainian].
12. Shutko, S. (2021). Suchasna muzychna rezhysura – novatorstvo chy avantiuryzm [Contemporary music directing – innovation or adventure?]. *Journal of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*, 3–4 (52–53), 203–216 [in Ukrainian].
13. Yaromchuk, V. (2016). Perspektyvy pobutuvannia akademichnogo vokalu na pochatku ХХІ stolittia [Prospects for the existence of academia singing at the beginning of the XXI century]. *The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Art Studies*, 2 (35), 164–169 [in Ukrainian].